

НОВ БЪЛГАРСКИ УНИВЕРСИТЕТ

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Йорданка Христова Йовкова -

Университет за национално и световно стопанство

Професионално направление 3.8. Икономика, научна специалност „Икономика и управление“ за придобиване на научната степен „доктор“ по професионално

направление 3.7 „Администрация и управление“, научна специалност „Социално

управление“ с кандидат Юлиана Божидарова Хаджичонева

1. Значимост на изследвания проблем в научно и научно-приложно отношение.

Представеният дисертационен труд, посветен на значим и актуален проблем, е разработен в обем от 235 страници. Библиографската справка включва 200 литературни източници на български, английски, френски и руски език и 29 интернет източници, а също и едно Приложение, представляващо Въпросник за национално изследване на предприятията. Трудът включва още 20 таблици, 22 графики и 23 фигури.

Структурата на дисертационния труд е класическа - увод, три глави и заключение. Отделните структурни елементи са добре балансирани като между тях е изградена много ясно изразена логическа връзка. Относно значимостта на темата ще си позволя да се позова на изключително убедителната обосновка на самата докторантка, разбира се с известни допълнения в подкрепа на тезата за важността на изследваната проблематика.

В центъра на съвременното развитие и на неговото изследване и управление от страна на изявени учени и авторитетни международни организации стои въпроса за конкурентоспособността в общотеоретичен план и в теоретико- приложен аспект. Конкурентоспособността на различните равнища - международно, национално, регионално, предприятие е основен фактор за просперитета и икономическия растеж на отделните равнища и на националните икономики. Същевременно равнището и нарастването на

конкурентоспособността са безусловно свързани с качеството и подобряването на бизнес средата. Проблемът за конкурентоспособността е обект на изследване от много чуждестранни и български автори, но проблемът за свързването му със състоянието и възможностите за подобряване на бизнес средата /и на цялата публична среда/ не е изследван в неговата цялост, взаимообвързаност и съществуващи преки и обратни връзки. В такъв смисъл темата на дисертационния труд е не само значима и актуална от гл.т. на теорията и възможните практико-приложни аспекти, но и притежава изключително дисертабилен характер, което дава възможност още на този етап да се оценят способностите на докторантката да открива и да се насочва към значими, недостатъчно изследвани научни и научно-приложни проблеми.

2. Цели и задачи на дисертационния труд.

Обектът, предметът, целта и изследователските задачи са ясно, точно и коректно формулирани.

Основната цел на изследването е да предложи усъвършенстван модел за подобряване на конкурентоспособността и бизнес средата в България, което да се постигне на базата на анализ и оценка на прилаганите към момента политики за подобряването ѝ. Освен коректно формулирана, целта е и социално и икономически значима, тъй като реализирането ѝ е свързано с повишаване на индивидуалната и национална производителност, ефективността и конкурентоспособността в национален и международен план.

Изследователските задачи (седем на брой) са формулирани в съответствие с основната цел и ясно показват последователността на постигането ѝ.

Не би било излишно още тук да се подчертая, че целта на дисертационния труд е постигната. Краен израз на това постижение е предложението от докторантката усъвършенстван модел за измерване и подобряване на конкурентоспособността и бизнес средата в България.

3. Степен на познаване на състоянието на проблема и съответствие на използваната литература.

Приложената библиографска справка и прочитът на дисертационния труд показват, че докторантката е запозната с изключително много чуждестранни и български публикации в изследваната от нея област. Подборът на многобройните източници, които са използвани коректно в дисертационния труд, е подходящ, изчерпателен и съответстващ на темата на изследването. Целенасоченото и в

достатъчна степен критично използване на тези източници дава основание да се оцени, че докторантката е запозната във висока степен със съществуващите изследвания относно разработваната от нея проблематика. Заслужава също да се отбележи коректното цитиране на редица от авторите, посочени в библиографската справка. Високата степен на познаване на изследвания проблем личи от систематизацията, която докторантката прави по отношение на съществуващите и проучени от нея публикации – теоретични изследвания на конкурентоспособността и бизнес средата; практико-теоретични изследвания и модели за измерване и намаляване на административните тежести върху бизнеса. От своя страна всичко това говори за високата теоретична подготовка на докторантката, изразяваща се не само в задълбоченото познаване на литературните източници, но и в способността ѝ да ги осмисля критично, да обобщава, анализира и синтезира теоретични постановки, мнения и модели. Използваният понятиен апарат и стилът на докторантката също са израз на добрата ѝ теоретична подготовка.

4. Коректност при цитирането на представителен брой автори.

От използваните 200 литературни източници дисертантката е цитирала научни изследвания, мнения, становища и научни резултати на над 40 български и чуждестранни автори. Този брой цитирани автори е в напълно достатъчна степен представителен, а както се отбеляза по-горе, цитиранията са уместни и коректни.

5. Наличие на обоснован и разработен теоретичен модел на изследването.

Теоретичният модел на изследването логично, обосновано и последователно е изграден на базата на възприетите от докторантката теоретични постановки относно същността на конкурентоспособността, бизнес средата и факторите, които влияят върху тях. Същевременно тук като основа се вплитат и Базисният модел на комплексно административно обслужване, Концепцията за подобряване на административното обслужване в контекста „на едно гише“, Хартата на клиента, както и различни модели за измерване и намаляване на административните тежести върху бизнеса – Модел на стандартните разходи, Модел на стандартните разходи на Европейския съюз, Модел за измерване „Кафка“ и др.п.

Основа на модела, предлаган от докторантката е и анализът на състоянието на администрацията за периода 2007 – 2013 г., извършен от нея. Един от важните изводи в това отношение е, че в България не са разработени алтернативни форми на

предоставяне на административни услуги. Анализирано е и състоянието на предоставяне на административно обслужване по електронен път, отбелязва се забавянето на реализирането на електронното правителство. Всичко това, а и останалите изводи, показва не само научната, но и практико-приложна насоченост на дисертационния труд. Наред с анализа на състоянието на административното обслужване докторантката анализира и дейностите, свързани с подобряване на обслужването на бизнеса, които се осъществяват по линията на ОП „Административен капацитет“. На тази основа докторантката предлага модел за подобряване на конкурентоспособността и бизнес средата, който включва следните компоненти: критерии за оценка на подобряването на конкурентоспособността и бизнес средата; анализ на съществуващото състояние на административното обслужване, вкл. емпирично изследване; методология за намаляване на административните тежести спрямо бизнеса и насоки за взаимодействие при подобряването на конкурентоспособността и бизнес средата.

6. Съответствие на избраната методология и методика на изследване с поставената цел и задачи на дисертационния труд.

Методологията, базирана основно на системно-структурния и интердисциплинарен подход, анализа и синтеза, абстракцията, индукцията и дедукцията, както и на /на конкретно равнище/ анкетни проучвания, анализ на конкретна документация, статистическа обработка на информация и др. е напълно подходяща като инструментариум за осъществяване на изследването и постигане на целите и задачите му. Използваната методика като последователност от етапи и методи, прилагани на всеки етап и др. също е удачно структурирана и следва логиката на изследването. Тя би могла да бъде използвана и за други конкретни изследвания, което е едно от достойнствата ѝ. От проведените анкетни проучвания и други изследвания, описани в дисертационния труд, се доказва собствения принос на докторантката и способността ѝ да набира, обработва и анализира емпиричен материал, т.е. способността ѝ да извършва собствени самостоятелни научни изследвания.

7. Наличие на собствен принос при събирането и анализирането на емпиричните данни.

Във връзка с изпълнението на целите и задачите на дисертационния труд от докторантката е проведено национално изследване на предприятия, за да се установи

въздействието на провежданите публични политики върху подобряването на бизнес средата в България, намаляване на административните тежести и отражението им върху конкурентоспособността на бизнеса. В изследването са обхванати 300 предприятия от всички групи (микро, малки, средни и големи) и от всички сектори на българската икономика. Разработен е въпросник с добре формулирани и целенасочени въпроси. Получената информация е обработена и анализирана от докторантката като са направени обосновани констатации и задълбочени изводи и много добра визуализация на получените отговори, както по отношение на характеристиката на изследваните предприятия (големина, собственост и др.), така и по отношение на въздействието на политиките върху бизнес средата, информираността за мерките за подобряване на бизнес средата, участие на бизнеса във формирането на политики за бизнес средата, факторите за насърчаване на бизнес средата, познаване на държавните политики за намаляване на административните тежести върху бизнеса, ефекта от тези политики и др.п. Въз основа на изследването са разработени насоки за ефективно взаимодействие при подобряването на конкурентоспособността и бизнес средата.

Запознаването с представеното изследване и сравнението с публикации, третиращи сходна проблематика, дават основание да се оцени, че събирането и анализирането на емпиричните данни е собствено дело на докторантката.

Описание на приносите.

1) Дисертационният труд съдържа научно-теоретични и практико-приложни изследвания с приносен характер.

2) Приносните моменти в дисертационния труд са в областта на теорията и методологията на изследване на конкурентоспособността и бизнес средата, допълване на съществуващото знание по тези проблеми, анализ и оценка на състояния и политики, както и предлагане на политики и мерки за подобряване на конкурентоспособността и бизнес средата.

Приемам посочените от докторантката приноси. Те са с оригинален характер, притежават новост и отразяват лично отношение, ангажираност и компетентност в изследваната област.

Личната ми формулировка на основните приноси в дисертационния труд е следната:

о Теоретично обобщение, синтез и критично осмисляне на съществуващите в българските и чуждестранни научни публикации и практики тези и формиране на аргументирано собствено мнение относно конкурентоспособността, бизнес средата и факторите, влияещи върху тях. С направеното в това отношение докторантката допълва и

разширява съществуващото знание и допринася за обогатяване на теорията в тази област на науката;

○ Формулирани са основите и предпоставките за изграждане на научнообоснован модел за управление на взаимовръзката между конкурентоспособност и бизнес среда в национален и в европейски контекст. Това е осъществено чрез паралелното изследване на конкурентоспособността и бизнес средата, което дава ясна представа за тяхната взаимовръзка и взаимна зависимост, а последното от своя страна е много добра основа за разработването на модел на тази взаимозависимост.

○ Извършен е сравнителен анализ чрез последователно и взаимосвързано изследване на конкурентоспособността и бизнес средата на различни равнища /международн, европейско, национално/. Резултатите от анализа са интерпретирани задълбочено, визуализирани са подходящо и са използвани като изходен момент за формулирането на механизми за насърчаване на конкурентоспособността и подобряването на бизнес средата с акцент върху възможностите за намаляване на административните тежести върху бизнеса.

○ Предложен е усъвършенстван модел за подобряване на конкурентоспособността и бизнес средата. В рамките на модела се очертават възможности за усъвършенстване на редица подходи и процедури, свързани с подобряване на конкурентоспособността и бизнес средата и мерки и насоки за подобряване на взаимодействието между тях. Важен момент тук е доказаната реализируемост на модела / чрез проведеното самостоятелно национално емпирично изследване/.

Въздействие на дисертационния труд върху външната среда.

Чрез посочените от докторантката статии /6 на брой/, публикувани в сборници от международни и национални конференции докторантката и проблемите, по които работи, са известни и достъпни за академичната общност и всички заинтересовани лица. Налице са и няколко цитирания на изследвания на докторантката от други автори.

Лични качества на автора.

Познавам докторантката от скоро. Впечатленията ми от нея са много добри. Тя е коректен, взискателен към себе си и задълбочен изследовател с много добра теоретична подготовка и практически опит.

Мнения, препоръки и бележки.

Общата оценка на дисертационния труд е висока. Темата е значима, докторантката е с изключително добра теоретична подготовка, владее подходящ изследователски инструментариум и го използва коректно и целенасочено, показва способности за извършване

на самостоятелни научни изследвания, за идентифициране на важни проблеми с теоретико-практически характер, за анализ на проблемите и разкриване на слаби страни, за обобщения и формулиране на предложения за преодоляване на недостатъци, за усъвършенствания и внедряване на иновации в областта на избраната от нея проблематика.

Разбира се, както към всяка научна разработка, така и към представения дисертационен труд могат да се изкажат редица мнения, бележки, препоръки, въпроси като например:

последната от задачите на дисертационния труд повтаря целта на труда;

до каква степен понятията бизнес среда и среда за развитие са синоними и ако докторантката намира разлика как тя би се отразила на избора на механизми и политики за подобряването им;

кои елементи на модела, който докторантката предлага в Трета глава би посочила като основни (например, приема ли докторантката насоките за ефективно взаимодействие при подобряването на конкурентоспособността и бизнес средата като елемент на модела;

Тези бележки не намаляват достойнствата на дисертационния труд и не омаловажават постигнатите положителни резултати, а по-скоро произтичат от интереса, който поражда труда.

Заключение: Като цяло оценката ми за представения дисертационен труд е напълно положителна. Считам, че той напълно отговаря на изискванията на ЗРАСР, Правилника за приложението му и нормативната база на Нов български университет. Изложеното по-горе ми дава основание убедено да предложа на Юлиана Божидарова Хаджичонева да бъде присъдена образователната и научна степен „доктор“ по професионално направление 3.7 „Администрация и управление“, научна специалност „Социално управление“.

София,

10.10.2015 г.

РЕЦЕНЗЕНТ:

/проф. д-р Йорданка Йовкова/